

ביאורים

המציאות שלנו מורכבת ממעגלים, לכל פרט בפני עצמו יש חשיבות והוא גם חלק ממעגל גדול יותר. באנושות למשל, האדם מורכב מאברים שבנויים מתאים רבים, מספר אנשים מרכיבים אומה, והאנושות בנויה מאומות שונות. לכל חלק במערכת הגדולה הזו יש תפקיד, וככל שהמעגל מצומצם כך השינויים שבו מורגשים יותר. אדם שיש לו כאב יחוש בו, גם אם הכאב הוא באצבע קטנה בלבד. לעומת זאת אם יהיה הישג כלכלי לאחד האזרחים, ההישג יהיה בדרך כלל לטובת כלל אזרחי המדינה, אך הם לא יחושו בכך. מי שכן ירגיש זאת אלו הם כלכלנים המומחים בתחום.

כמו בעולם הגשמי כך בנוי גם הרובד הפנימי של המציאות, הנשמה של המציאות. יש בה מעגלים רבים שלכל פרט בהם יש חשיבות והוא חלק מדבר גדול. בזמן שיש חיסרון אפילו באדם אחד יש לכך השפעה על כל העולם, על האומה, ובמיוחד - על האדם עצמו. כשאדם חוטא הוא גורם לנתק רוחני מסוים הגורם לו צער, והדבר מקרין גם על סביבתו באופן רוחני. ההשפעה לא תמיד מורגשת, אבל מי שיש בו עדינות הנפש יחוש שחלה ירידה רוחנית.

לצדיקים הגדולים שבכל דור יש יכולת להבין את התהליכים הרוחניים שבדור ואת הכישרון להרגיש בהם. בשל העושר הרוחני שלהם ותחושת החיבור החזק שלהם לבריאה הם מרגישים כל כישלון רוחני וכל סטייה מהשלמות האלוהית שבעולם. הם גם אלה שיודעים כיצד לסלול את דרך התשובה המתאימה בכל דור, הם אינם מסתפקים בכך שהם יהיו שלמים ומתוקנים אלא דואגים לתשובת הכלל מתוך תחושת חיבור חזקה.

כל זמן שהעולם חסר ולא הגיע לשלמותו - אף הקב"ה אינו יכול לגלות את שכניתו בעולם במלואה, לא בחיי הקודש והרוח וגם לא בחיי החול. זהו צער השכינה שהצדיקים יכולים לחוש בו ופועלים לתיקונו. לכן כל הרוצה לשוב בתשובה ילך בדרכים שצדיקי הדור סוללים לפניו, כי הם המבינים מהו צער השכינה ומהם הצרכים הרוחניים של הדור.

הרחבות

על מה השכינה מצטערת?

צער השכינה. בגמרא מובא שרב שמואל בר יצחק אומר שהקב"ה בוכה, "מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לנכרים". ורבי שמואל בר נחמני אמר: "מפני גאוותה של מלכות שמים" [חגיגה ה:]. ניתן לבאר ששני גורמים אלו - מיעוט כבודם של ישראל שתפקידם "לתתן עולם במלכות שדי", ומיעוט כבוד ה' בעולם, גורמים לכך שהעולם לא מתעלה אל השלמות האלוהית ועל כן יש צער לשכינה.

זכותו של המזכה אחרים בתשובה

ובתוכיות לבבכם רודפים הם לזכות לחיבאי כמאן דרדיף פתר חייא. מאמר זה לקוח מהזוהר. הזוהר כותב שיש שבעים עולמות עליונים שגנוזים רק לאלו שמחזירים בתשובה, "ואם היו יודעים בני אדם כמה תועלת וזכות זוכים כשמזכים את הרשעים, הו (היו הצדיקים) אזלי אבתרייהו (הולכים אחריהם) ורדיפי לון כמאן דרדיף בתר חיינ (והיו רודפים אחריהם לזכות אותם כמי שרודף אחר החיים)" [זוהר פרשת תרומה דף קכט עמוד א על פי פירוש מתוק מדבש].

קטע זה מהזוהר מתאר את השכר הגדול שיש למי שמחזיר אחרים בתשובה, אולם בפסקתנו הרב קוק מבאר שהצדיקים רוצים להחזיר את הרשעים בתשובה כדי לרומם את העולם לדבקות בקב"ה. ואכן במקום אחר מדגיש הזוהר את הוספת כבוד השכינה על ידי החזרה בתשובה. וכותב הזוהר, שעל הצדיק לרדוף אחרי הרשע ולהחזירו בתשובה ואף להשקיע מספוא לשם כך, כדי שתעבור מהרשע וזהמת החטא... וזהו שבו (שמחזיר אחרים בתשובה) שיתעלה בו הקב"ה יותר משבח אחר (מצווה אחרת) משום שהוא גרם להכניע הסיטרא אחרא ולהעלות את כבוד ה' [שם דף קכח עמוד ב על פי פירוש מתוק מדבש].

שאלות לדין

- א. האם ה'צער הגדול' שהצדיק חש בעקבות חוסר הדבקות האלוהית הוא אידיאלי?
- ב. לדברי הרב קוק כאן, מהו מקור המוסר? מהיכן הוא נובע?

ה. הצער הגדול, שפּרָגִיש כָּל צַדִּיק בְּעַצְמוֹ על מעוּט הדְבֻקוֹת הָאֱלֹהִית, שְׁהוּא חֵשׁ בְּעַצְמוֹ, צער הצדיק שְׁאִינו שׁוֹבֵר אֶת צְמָאוֹנוֹ הַגָּדוֹל, וּמַצְעֵר זֶה כָּל אֲבָרָיו מִשְׁתַּבְּרִים תְּמִיד מִרֵב כְּלִיּוֹן נֶפֶשׁ, וְאִין לוֹ מְנוּחָה בְּכֹל עֲנֵג וְנַחַת שְׁבַעֲוֹלָם, - זֶהוּ מִמֶּשׁ צַעַר הַשְּׂכִינָה, שֶׁתִּכְוֶן הַחַיִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָמִים בְּלִם הוֹמָה. אֵל הַשְּׂלֵמוֹת הָאֱלֹהִית הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁתִּתְגַּלֶּה בָהֶם. וְהַתְגַּלּוּת הַזֹּאת, בְּהִרְחַבְתָּהּ וְתַעֲנוּגֶיהָ, מִתְנַהֵה הִיא שְׂצָרִיכָה לְשִׁכְלוֹל הָרָצוֹן. הַחֶפְשִׁי שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְכֹל הַכְּשָׁרוֹן וְהַמְעֻשָׂה הַטוֹב וְהַהֲדוּר הַתְּלִוִי בוֹ. על כֵּן מִשְׁתוֹקְקִים הֵם הַצַּדִּיקִים לְתִשׁוּבַת הַכָּלָל תְּדִיר, וּבִתְכוּיֹת לִבְבָם רֹדְפִים הֵם לְזִכּוֹת לְחִיבָא כְּמֵאן דְּרַדִּיף בְּתַר חֲיָא, כִּי בְּאֵמַת הוּא חֲיִינו וְחַיִּי כָּל הָעוֹלָמִים.

ו. כְּשֶׁהַצַּדִּיקִים עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, מְאִירִים הֵם אֹר הַקְּדוּשָׁה בְּכֹל דְּרָכֵי הָעֲרַפְלִים וְהַפְגָּמִים שֶׁהֵם מוֹצֵאִים בְּנֶפֶשָׁם, וְהַעֲצוֹת שֶׁהֵם מְחַדְּשִׁים לְעַצְמָם, לְעֹלוֹת מִתּוֹךְ הַנְּפִלָה וְהִיאֹשׁ שֶׁבְּלִבְבָם לְתוֹךְ הָאֹר הַבְּהִיר שֶׁל הַקְּדוּשָׁה וְהִישֵׁר הָעֲלִיּוֹן, הֵן עַצְמָן נַעֲשׂוֹת אֹרוֹת גְּדוֹלִים לְהָאִיר לְעוֹלָם. וְכֹל הַמְּרָגִישׁ בְּעַצְמוֹ עֵמֶק נַחַם הַתְּשׁוּבָה וְהַתְּמַרְמָרֵת הַמְּחַשְׁבָה לְתַקוֹן פְּגָמָיו, בֵּין אוֹתָם שֶׁתִּקְוֶנָם כְּבָר עוֹלָה בְּיָדוֹ, בֵּין אוֹתָם שֶׁתִּקְוֶנָם אִינוֹ עוֹלָה עֲדִין בְּיָדוֹ וְהוּא מִצְפָּה עֲלֵיהֶם לְרַחֲמִים - יְכַלֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה בְּכֹל הַצַּדִּיקִים, שֶׁמִּמְחַשְׁבוֹת הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּהֶם הָעוֹלָם כְּלוֹ מִתְּחַדֵּשׁ בְּאֹר חֲדָשׁ.

ז. הָעוֹלָם כְּלוֹ מְלֵא הוּא הַרְמוֹנִיָה. הַהֲתַאֲמָה הַמְּאֻחָדָת, מְפַלְשֶׁת בְּכֹל חֲדָרֵי הַמְּצִיאוֹת וְחַגְוִיָה. הַמוֹסֵר הַפְּנִימִי וְהַתְּעִיבוֹתָיו הַחֻזְקוֹת הֵנָּם נִמְשָׁכִים וְנִבְאִים מֵהַד קוֹלָם הַמְּאֻחָד שֶׁל כָּל חֻלְקֵי הַהֲוִיָה, שֶׁכָּלֶם חוֹדְרִים זֶה בָּזֶה, וְהַנְּפֶשׁ כְּלָה הִיא מְלֵאָה בְּכָלֶם וּמְאֻחָדָת בְּכָלֶם. כָּל קְצִיצָה מְוִסְרִית, בְּרַעֲיוֹן וּבְמַעֲשָׂה, בְּתִכּוּנָה וּבְמִזְג, גּוֹרְמֹת חֲתִיכוֹת רְבוּת שֶׁמְבִיאֹת יְסוּרִים רְבִים פְּנִימִים לְכָל מַעֲרָכֵי הַנְּשָׁמָה, שֶׁיִּסְוֶדֶם שֶׁל יְסוּרֵי רוּחַ אֱלֹהִים הוּא כֹחַ הַמְּרַעֵד שֶׁל סְלוֹק אֹר הַחַיִּים שֶׁל הַסְּדוּר הַכָּלְלִי שֶׁל הַהֲוִיָה כְּלָה מְצַנְנֵרֵי הַחַיִּים שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַחוּטָאֵת. וְכֹל מֵה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹתֵר טְהוֹרָה, הִיא מְרָגֶשֶׁת יוֹתֵר אֶת הַרְעֵדֵת מְכַאֲוֶבְיָה, עַד שֶׁתִּשְׁקִיט אֶת כְּאָבָה בְּאָרֶם שֶׁל חַיִּי הַתְּשׁוּבָה, הַנוֹבְעֵת מִמְּקוֹר הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהִיא מְאֻחָה אֶת כָּל הַקְּרָעִים בְּכָלֶם, וּמְזַלְתֵת טַל חַיִּים הַהוֹלְכִים לְמִישְׁרִים מִכָּל שְׂדֵרוֹת הַהֲוִיָה, אֶחָד בְּאֶחָד יִגְשׂוּ, עַד חֻלְקֵי הַנְּשָׁמָה הַשְּׁבָה לְתַחֲיָתָהּ הָעֲלִיּוֹנָה בְּרַחֲמִים רְבִים וּבְחֻדוֹת עוֹלָמִים.

תשובת הצדיקים

התשובה משיבה את הרמוניות העולם

